

KVINNOFRONTEN

Box 2007, 128 21 Skarpnäck
e-post: kvinnofronten@sverige.nu
Org. nr: 802411-0119
Plusgiro: 5 56 23 - 3
hemsida:
www.kvinnofronten.nu

Till

JUSTITIEDEPARTEMENTET
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

YTTRANDE

över SOU 2022:71 – Tryggare hem för barn – diarienummer Ju2023/00125.

Sammanfattning

Kvinnofronten svarar endast i den del av utredningen som rör mäns våld och *vårdnad/boende/umgänge*, det vill säga sådant som vi arbetat med sedan starten 1977.

Kvinnofronten **motsätter oss** utredningens förslag att ändra paragrafen om barns bästa, eftersom ändringsförslaget riskerar att få till följd att barns utsatthet tvärtom ökar.

Kvinnofronten **motsätter oss** utredningens förslag att särskilda psykologer ska kunna lämna underlag för domstolarnas riskbedömning *utan att ens ha träffat det berörda barnet*. Förslaget är ett mycket oroande feltänk, som riskerar att allvarligt skada barn.

Utredningen har inte utgått från forskning om mäns våld och är inte tillräckligt grundad i kunskap om den utsatthet som mammor och barn tvingas leva i när pappor utövar våld. Istället för att ge domstolarna tydligare redskap för rättstillämpningen innebär utredningens förslag därför att lagstiftningen skulle bli än mer otydlig.

Kvinnofronten **kräver** att regering och riksdag ska ta kvinnorörelsens kritik mot lagen på allvar, och åtminstone *börja* ta en diskussion om kvinnorörelsens gemensamma, återkommande och konkreta krav på ändringar av lagstiftningen istället för att fortsätta att ignorera dem.

Kvinnofronten kräver att föräldrabalken ändras så att den börjar utgå från verkligheten om vårdnadstvister: att vårdnadstvister i de flesta fall handlar om mäns/pappors våld.

Kommentarer

Grundläggande kritik

Utmärkande för den kritik som riktats mot lagen om vårdnad/boende/umgänge har genom åren varit att Sverige inte tagit kvinnors och barns utsatthet för mäns våld på tillräckligt stort allvar, att barn inte blir lyssnade på – varken deras berättelser om utsatthet eller deras önskemål om att inte tvingas till umgänge med förövaren – samt att domstolarna inte gör ordentliga riskbedömningar i vårdnadstvister.

Desto sorgligare är det att se att denna utredning inte heller grundar sig i kunskap om mäns våld eller förstår våldets allvar. Flera av de förslag utredningen lägger fram riskerar därför att få motsatt verkan än den avsedda.

STORA DELAR AV KVINNORÖRELSEN i Sverige har under de senaste åren samarbetat för *barns rätt i domstolarna* och återkommande framfört flera gemensamma

krav på förändring av föräldralken, just utifrån paragrafen om barns bästa, i en gemensam namninsamling, politikeruppvakning, flera debattartiklar¹ m.m. I det samarbetet återfinns förutom paraplyorganisationen *Sveriges kvinnoorganisationer*, även *Kvinnofronten*, *Roks (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige)*, *Kvinnors Nätverk* och *Linnamottagningen*, *ATSUB (Föreningen Anhöriga till sexuellt utnyttjade barn)*, *Kvinnors Rätt* och *Kvinnliga läkares förening*.

Det var tack vare kvinnorörelsens outtröttliga arbete med dessa frågor som Jämställdhetsmyndigheten för några år sedan fick i uppdrag att kartlägga hur uppgifter om våld hanterades i vårdnadsdomar. Jämys kartläggning kom att bekräfta allt det som vi i kvinnorörelsen beskrivit under så många år – att våld inte är något undantag, utan tvärtom det vanliga vid vårdnadstvister, och att domstolarna brister i riskbedömningar.

Kvinnofronten beklagar därför djupt att utredningen inte har lyssnat till kvinnorörelsens breda kunskap och erfarenheter, och inte ens diskuterat våra gemensamma krav på lagändringar.

UTREDNINGENS STÖRSTA FEL är att den genomgående diskuterar lagen utifrån allmänna principer och inte utifrån den faktiska verklighet som rättstillämpningen innebär. Utredningen borde ha tagit slutsatserna från Jämys kartläggning av vårdnadsdomar på större allvar i sitt arbete. Det vill säga det faktum att det i de flesta vårdnadstvister ingår uppgifter om våld, att domstolarna inte tar tillräcklig hänsyn till våldet, att barn inte blir lyssnade på, och att riskbedömningarna brister.

Om man verkligen förstår att en majoritet av vårdnadstvisterna faktiskt handlar om en pappa som utövar våld, men som oftast inte blivit dömd, inser man att en lag som kräver att mamman ska underlätta pappans umgänge med barnen riskerar att innebära en fortsatt utsatthet för henne och barnen, och en möjlighet att fortsätta utöva våld för honom. Genom lagens utformning *möjliggör* samhället det fortsatta våldet och till och med pappors mord av mammor och barn.

Trots att utredningen citerar Jämys rapport om att våld inte är undantag, utan det normala vid vårdnadstvister, har den ändå lagt förslag *som om våldet fortfarande var att se som undantag*.

Just det å ena sidan/å andra sidan-resonemang som är själva grundproblemet med dagens lagstiftning genomsyrar även hela utredningen. Om risken finns att barnet far illa, för att en förälder skadar barnet, och barnet samtidigt ska ha rätt till umgänge med båda föräldrarna, så går det inte ihop. Det går inte att skydda barnet samtidigt som man tvingar det till umgänge med förövaren. Om två saker står i motsättning till varandra *kan man inte välja båda*.

Sverige måste börja skydda utsatta kvinnor och barn.

Regering och riksdag måste börja ta mäns våld mot kvinnor och barn på allvar.

2. Utredningens uppdrag och arbete

2.2 UTREDNINGENS ARBETET

2.2.1 Allmänt om arbetet

Kvinnofronten beklagar att utredningen inte lyssnat till kvinnorörelsens breda kunskap och erfarenhet, och inte ens har diskuterat våra gemensamma, konkreta krav på lagändringar och rättstillämpning.

2.2.2 Särskilt om barns och ungas synpunkter

Utredningen skriver att det är en brist i utredningens underlag att barns åsikter inte har kunnat inhämtas direkt från mer än två (2) barn.

Det finns idag mycket omfattande forskning, såväl i Sverige som internationellt, om hur våld inom familjen påverkar barnen. Det finns dessutom en mängd rapporter och studier om/med barns egna berättelser om sina upplevelser i samband med vårdnadstvister, hur de tvingats till umgänge med en pappa som de berättat för myndigheterna att de är livrädda för, och om deras känslor av svek från samhällets sida när de inte blivit lyssnade på.² Förutom att en statlig utredning alltid bör utgå från aktuell forskning i ämnet, borde en utredning som denna förstås vara ett självklart tillfälle att som underlag inför deras beslut ge lagstiftarna möjlighet att få en sammanfattning av relevant forskning.

Om utredningen fysiskt har träffat några barn eller inte, måste därmed vara mindre viktigt än den väsentligt mycket större och betydligt allvarigare brist som det innebär att utredningen *inte* har grundat sig i all den samlade kunskap om barns upplevelser som finns att ta del av genom forskningen.

9. Umgänge

9.3 DEN GÄLLANDE REGLERINGEN

9.3.1 Barnets rätt till umgänge

Här liksom på flera andra ställen i utredningen betonas att det är *barnet* som har rätt till umgänge med föräldern, inte föräldern som har rätt till umgänge med barnet. Utredningen konstaterar att ”*Någon plikt för barnet att umgås med föräldern finns inte*”.

Detta är formellt riktigt, men problemet är att det ju *inte överensstämmer med verkligheten*. Barn i Sverige tvingas dagligen till umgänge med pappor som de har berättat för myndigheterna att de är livrädda för, vilket det finns omfattande forskning som visar.³ Istället för att endast slå fast det formella borde utredningen ha diskuterat *vad som kan göras* för att förändra det faktum att domstolarna *i praktiken* utgår från våldsamma fäders rätt till umgänge och barns tvång att umgås med förövaren. Polisen tvångshämtar ju inte fäder till umgänge med barnen, men de tvångshämtar barn till umgänge med våldsdömda fäder. Så hur ska något någonsin kunna åtgärdas så länge utredningar och lagstiftare endast ser till det formella, och vägrar diskutera hur verkligheten ser ut?

Detta är särskilt allvarligt då de som får betala priset för att samhället fokuserar på formalitet istället för faktisk verklighet är just *de utsatta barnen*.

UTREDNINGEN SLÅR också fast att barnets vårdnadshavare *enligt lagen har ett ansvar för att underlätta barnets umgänge med den andra föräldern*, men utan att utredningen alls problematiserar vad följderna av detta blir då våld förekommer – det vill säga i majoriteten av vårdnadstvister. Gång på gång blir mammor i Sverige misshandlade och till och med mördade just vid umgängestillfällen. Kvinnorörelsen har sedan länge försökt synliggöra hur förövare fortsätter att utöva våld mot mammor och barn just i samband med umgänge/vårdnad, en verklighet som bekräftas även i forskning. Vi har därför krävt att samhället måste ta bort alla krav på ”samarbete”.

Den mamma som inte tvingar barnen till umgänget, eller misslyckas, anses idag ha utövat ”umgängessabotage” och tvingas betala vite – och, som vi sett i flera domar, riskerar att förlora både vårdnaden och kontakten med barnen.

Kvinnofronten kräver att ingen förälder ska behöva tvinga sitt barn att träffa den andra föräldern.

Alla som har förstått att våld faktiskt är det vanliga i vårdnadstvister borde ju också inse att ett samhälleligt krav på ansvar för offret att underlätta barnets umgänge med förövaren därmed riskerar att leda till våldet kan fortsätta.

Inom utredningens uppdrag – *att stärka skyddet för barn när det gäller umgänge med en förälder som har utövat våld* – borde alla dessa frågor självklart ha problematiserats. Men återigen visar det sig att utredningen inte har tagit in vidden av det faktum att majoriteten av alla vårdnadstvister handlar om våld, utan istället fortsatt att se våldet som *undantagsfall*.

Detta gör det helt nödvändigt att regeringen snarast tillsätter en ny utredning, som kan diskutera föräldraskap utifrån den faktiska verkligheten: *att vårdnadstvister i de flesta fall handlar om mäns/pappors våld*.

9.3.3 Riskbedömningen

Hela denna del av utredningen visar en skrämmande brist på kunskap om och förståelse av mäns våld och de följer detta våld får. Våldet bagatelliseras genomgående i utredningens kommentarer om *”enstaka överilad handling”*, eller om *”övergreppen ligger långt tillbaka i tiden”* eller *”föräldern genomgått behandling”*. Uttrycket *”enstaka överilad handling”* utan precisering av vad det i så fall skulle innebära, blir ett rent förringande av våldet. Kunskap om detta våld visar, liksom kvinnofridslagen, dessutom att mäns våld existerar i vad forskningen kallar ett kontinuum, vilket gör att en enskild våldshändelse kan ha avgörande betydelse långt efter att den skett. Följderna av övergrepp, inte minst när det är sexuella övergrepp mot barnet, är oftast mångåriga. Idag finns inte heller någon behandlingsform som vetenskapligt visat sig ha någon vidare effekt för att få förövare att sluta utöva våld.⁴

Utredningen skriver vidare att *”Ett umgänge, särskilt i annan form än genom att barnet och föräldern träffas, behöver dock inte i alla situationer vara uteslutet även om umgängesföräldern gjort sig skyldig till våld eller övergrepp.”* Detta visar tyvärr att utredningen inte alls har förstått hur många förövares manipulation vanligen fungerar och hur utsatta på så många olika sätt barnen i själva verket blir även vid exempelvis brev- eller telefonkontakt från förövaren.

Kvinnofronten anser dessutom att det inte räcker med riskbedömningar i betydelsen säkerhetsbedömning, utan att även **trygghetsbedömningar** måste göras. Kunskapen om pappors våld gör det klart att riskbedömningar inte endast ska gälla att bedöma risken för att barn åter utsätts för våldsupplevelser, utan *även* att bedöma risken för att barnen far illa av vårdnads- och umgängesarrangemang som riskerar att hindra dem från att *återhämta sig* från de våldsupplevelser de redan haft.

9.4 UTREDNINGENS ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG

9.4.1 Inledande överväganden

Kvinnofronten **instämmer** i utredningens kommentar om att i de fall domstolens beslut inte stämmer överens med barnets vilja, bör det av domen framgå varför. Kvinnofronten anser dock att det inte endast ”bör” framgå, utan **ska** framgå.

9.4.2 Utgångspunkten för umgänge ska fortsatt vara barnets bästa

Utredningen skriver återigen att umgänge ska vara barnets rätt, inte föräldrarnas, och att om en förälder *”dödat den andra föräldern är det i de allra flesta fall bäst för barnet att något umgänge inte äger rum”*. Men utredningen diskuterar inte ens att detta inte heller överensstämmer med verkligheten.

Pappor som har dödat mamman har ofta fått inte bara umgängesrätt, utan också fortsatt vårdnad, även i de fall han dödat mamman inför barnen. På så sätt kan pappan fortsätta att trakassera barnen från fängelset.⁵

Så vad ska göras åt att domstolarna fortsätter döma utifrån fadersrätt? Att utredningen inte befattar sig med denna verklighet gör att våldet kan fortsätta.

9.4.3 Riktlinjerna för bedömningen av barnets bästa ska omformuleras

Kvinnofronten motsätter oss helt utredningens förslag. I författningskommentaren

anger utredningen att själva syftet med ändringsförslaget är att ”*minska risken för att kontaktprincipen väger tyngre i bedömningen än risken för att barnet far illa*”. Men förslaget riskerar istället att tvärtom **öka** den risken.

Felet med lagtexten har ju *inte* varit att den givit konkreta exempel på hur barn kan fara illa. Felet har istället legat i att lagen säger att barns bästa ska utgå från två oförenliga grunder. Risken för att ett barn far illa vägs då mot barns behov av kontakt med båda föräldrarna, *där inget sagts vara viktigare än det andra*. Det har lett till att domstolarna för ett å ena sidan, å andra sidan-resonemang, där våldsamma pappor så gott som alltid fått umgänge, vilket inneburit att så många barn tvingas till umgänge med en pappa som de berättat att de är livrädda för. I några fall har detta till och med fått till följd att barnet har dödats under umgänget.

Ett samhälle som verkligen vill uppnå att barn inte ska fara illa, *måste sätta barnets rätt att slippa fara illa främst*. Barnets välmående måste i lagen därför komma före, och väga tyngre än, kontakten med båda föräldrarna. Att domstolen ska göra en helhetsbedömning i varje enskilt fall är självklart. Men lagstiftarna måste också ange *hur* en bedömning av barnets bästa ska göras.

Utredningens förslag innebär i själva verket att grundfelet med bestämmelsen om barnets bästa kvarstår, samtidigt som det som borde vara det viktigaste – *barnets rätt till trygghet och frihet från våld och hot* – har lyfts ut ur lagtexten. Detta är **motsatsen** till att stärka barns rätt.

9.4.4 Riskbedömningen – en del av helhetsbedömningen

Kvinnofronten **motsätter oss** utredningens förslag. När lagtexten, som idag, tar upp konkreta exempel på risker, slår den fast att domstolen *måste* göra en bedömning av åtminstone sådana risker. Trots det brister domstolarna i riskbedömningar idag. Om lagen då framöver endast skulle säga att risk att barnet ”far illa” ska ingå i en helhetsbedömning, *förminskas* kravet på riskbedömning, när det tvärtom skulle behöva **stärkas** i lagtexten. Utredningens förslag – att endast hänvisa till helhetsbedömning – ökar risken att domstolarna fastnar i det å ena sidan, å andra sidan-resonemang som utmärker dem idag, och som leder till att barn oftast tvingas till umgänge med förövaren.

Det är självklart att domstolarna alltid ska göra en helhetsbedömning av varje enskilt fall. Men domstolarna behöver också *riktlinjer* för hur de ska döma. Lagstiftaren måste därför ställa högre krav på rättstillämpningen, och klargöra exempelvis att:

– *om en pappa är dömd för våld mot mamman och/eller barnet ska i normalfallet varken vårdnad eller umgänge vara aktuellt*. I undantagsfall – och om barnet uttrycker att hen vill – ska domstolen kunna besluta om övervakat umgänge.

– *om uppgifter om våld förekommer ska domstolen göra en riskbedömning utifrån grundsynen att såväl vårdnad som umgänge innebär en risk för fortsatt våld och därför inte bör vara aktuellt*. I undantagsfall, och om barnet uttrycker att hen vill, ska domstolen kunna besluta om övervakat umgänge.

– *om barnet uttrycker att hen inte vill träffa pappan, ska pappan i normalfallet inte ges vårdnad eller umgänge*. Majoriteten av de barn som *uppges att de är rädda för sin pappa och inte vill träffa honom tvingas* idag till umgänge av domstolarna. Istället måste barnets önskan och behov av trygghet vara det viktigaste när domstolen gör sin helhetsbedömning av allt som är aktuellt i varje ärende.

I ett demokratiskt och rättssäkert samhälle måste domstolarnas bedömningar vara likvärdiga. Det är därför det är så viktigt att lagstiftaren genom lagarnas formulering samt förarbetena ger domstolarna tydliga riktlinjer. Om lagstiftaren endast hänvisar till ”helhetsbedömning”, öppnar man för godtycklighet och riskerar därmed rättssäkerheten.

UTREDARENS RESONEMANG om samförståndslösningar visar tyvärr återigen att utredningen trots att den hänvisar till resultaten av Jämys kartläggning – alltså att det i majoriteten av vårdnadstvister finns uppgifter om våld – ändå inte har förstått vad det innebär. Istället bagatelliserar utredningen våldet genom att skriva om föräldrar som ”*inte kan komma överens*” eller låter egna ”*konflikter*” vara viktigare än barnets bästa. Återigen resonerar utredningen som om verkligheten var tvärtom, som om våldet vore *undantag*.

Den som har förstått att våld är det vanliga i vårdnadstvister måste ju också inse att krav på samförståndslösningar gynnar förövaren och gör att våldet kan fortsätta. Se vidare 9.3.3. **Samförståndslösningar bör därför aldrig vara aktuella när det finns uppgifter om våld.**

Det borde därför inte heller vara möjligt för domstolarna att kunna döma till *gemensam vårdnad* mot en av föräldrarnas vilja.

Samhället måste sluta kräva av offren att de ska ”samarbeta” med sin förövare.

9.4.5 Utbildningsinsatser

Kvinnofronten **stöder** utredningens förslag, men vi menar att det inte räcker att slå fast att Domstolsverket ”*bör överväga*” behovet av en utbildningsinsats.

All forskning kring barn och vårdnad/boende/umgänge liksom kartläggningar av domar där uppgifter om våld förekommer visar att *brister i riskbedömningar* inte är undantag, utan tvärtom det normala i vårdnadsdomar idag. Domstolarnas okunskap om mäns våld mot kvinnor och barn, samt vad det våldet innebär, är skrämmande, och det är barnen som får betala priset för den. Utbildningsinsatser för domstolarna är därmed helt nödvändiga om Sverige ens i framtiden ska kunna anses verka för att skydda barn och leva upp till Barnkonventionens krav om barns rättigheter.

9.4.6 Ytterligare sätt att inhämta utredning om barnets situation

Kvinnofronten motsätter oss bestämt utredningens förslag. Ett av de stora problemen i vårdnadsdomar idag, vilket bekräftas av såväl omfattande forskning som barnrätts- och kvinnoorganisationernas erfarenheter, är att varken socialtjänst eller domstolar *lyssnar tillräckligt på barnen* – istället tvingas barn regelmässigt till umgänge med våldsamma pappor som barnen själva berättat att de är rädda för och inte vill träffa. I majoriteten av vårdnadstvister framkommer inte ens barnets inställning av domen.⁶

Att domstolarna då skulle ta hjälp i bedömningen av ”barnets bästa” av en sakkunnig **som inte ens ska träffa barnet**, utan endast göra en bedömning ur det skriftliga material som finns, innebär att förstärka det som är fel.

För oss som arbetat mot övergrepp mot barn sedan årtionden påminner förslaget dessutom om försöken med liknande sakkunnigutlåtanden under 1990-talet, det vill säga användandet av de så kallade ”vittnespsykologer” som ledde till att barns berättelser om sexuella övergrepp regelmässigt bortförklarades och förövare kunde gå fria att begå fortsatta övergrepp. Vittnespsykologerna förväntades just lämna utlåtanden genom att de läst dokumenten i fallen, men inte träffa barnen. Det har till och med gjorts en radiodokumentärserie om de förfärande följderna av användningen av vittnespsykologer i kombination med domstolarnas okunskap om mäns sexuella våld, där som vanligt barnen fick betala priset i form av nya övergrepp.⁷

Erfarenheterna från vittnespsykologernas utlåtanden – som alltså fick till följd både att förövare gick fria, att barn inte blev trodda utan istället tvingades leva kvar i fortsatta övergrepp, och att fler barn utsattes för nya övergrepp av de frikända förövarna – har lett till att domstolarna inte tar samma hänsyn till sådana utlåtanden idag.

Det är så viktigt att samhället lär av historien och tidigare erfarenheter.

Utredningens förslag är särskilt illa för att det i författningskommentaren anges att det ska användas just vid uppgifter om våld. Att i det sammanhanget ta in utlåtanden från någon som inte pratat med barnet utan endast läst dokument är raka motsatsen till vad som behövs för att stärka barns rätt.

Kvinnofronten vill betona att detta förslag är ett särskilt oroande feltänk, som riskerar att allvarligt skada barn. Förslaget är fullkomligt oförenligt med barns rätt.

9.4.7 Konsekvenser för mål om vårdnad och boende

Utredningen påstår här att den lagt sitt förslag om ändring av bedömning av barnets bästa för ”att ytterligare anpassa bestämmelsen utifrån Barnkonventionen”. Men utredningens förslag riskerar i själva verket att få precis motsatt verkan mot vad den säger sig vilja uppnå, se vidare 9.4.3.

En lag i enlighet med Barnkonventionen måste självklart slå fast att det viktigaste är **barns rätt till trygghet och frihet från våld**. Det gör inte svensk lag idag, och kommer genom utredningens förslag inte heller att göra det framöver. Det är vägandet av *motsägande* intressen mot varandra i bedömningen av ”barns bästa” som leder till att så många barn mot sin vilja tvingas till umgänge med våldsamma pappor, vilket skadar barn. Att då lyfta ut exemplen på risker ur lagtexten och endast hänvisa till en ”helhetsbedömning” förstärker det grundläggande problemet med lagen. Detta är i själva verket *motsatsen* till att anpassa lagtexten till Barnkonventionen.

Utredningen säger sig ha förhoppningen att domstolarnas bedömningar ska bli ”mer nyanserade och individuella”. Men så länge lagstiftarna inte ger domstolarna redskap för hur bedömningar bör göras kommer utredningens förhoppningar att förbli tomma ord. Och risken är istället att det öppnar för ökad godtycklighet och därmed ökad rättsosäkerhet.

Att domstolarna i varje enskilt fall alltid ska göra en helhetsbedömning är självklart. Men i lagen måste det vara klart utsagt att i den helhetsbedömningen måste *barnets rätt till trygghet och frihet från våld* komma före, och väga tyngre än, kontakten med båda föräldrarna.

Det är samhällets skyldighet att försöka se till så att inget barn ska behöva umgås med någon som utövar eller utövat våld mot dem.

Vi som arbetat med dessa frågor sedan årtionden är minst sagt beklämda över att behöva se ännu en utredning i sin skrämmande okunskap misslyckas med att öka skyddet för utsatta barn. Det är särskilt nedslående då detta är ett område där det finns en så omfattande forskning om läget.

Kvinnofrontens arbetsgrupp

I Kvinnofrontens remissvarsgrupp har Gerda Christenson, Alva Jonåker och Eva Larsson ingått.

Stockholm den 2 maj 2023

Kvinnofronten

Noter:

1. Debattartikel i Göteborgs-Posten 6/2 2023 *När har en förälder förverkat rätten till sitt barn?*
www.gp.se/debatt/nar-har-en-foralder-forverkat-ratten-till-sitt-barn-1.91306011
 Debattartikel i Aftonbladet 26/3 2019: *Vi kräver barns rätt i domstolarna*
www.aftonbladet.se/debatt/a/RRzGrO/skydda-vara-barn-fran-pappor-som-ar-forovare
 Namninsamling: www.skrivunder.com/barns-ratt

2. Anna L. Jonhed: *Better safe than sorry? Quantitative and qualitative aspects of child–father relationships after parental separation in cases involving intimate partner violence*. Örebro universitet 2016.
- Eva Diesen: *Våld och vårdnad – Lagstiftning och praxis*. Roks-rapport 2016.
- Slutrapport – Barnets rättigheter i vårdnadstvister*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2015.
- Anna Forssell: *Barns upplevelser av våld*. Örebro universitet 29/1 2015.
- Tove Corneliussen: *Barn som upplever våld – konsekvenser för välmående och hälsa*. Genväg till forskning nr 4. Västra Götalandsregionen 2012.
- Maria Eriksson: *I skuggan av Pappa – Familjerätten och hanteringen av faders våld*. Förlags AB Gondolin 2003.
- Red. Maria Eriksson: *Barn som upplever våld*. Nordisk forskning och praktik. Gothia 2007.
- Marie Angsell & Sofia Grönkvist: *”Lyssna på mig.” Barnets upplevelse av skilsmässa och föräldrars konflikter*. BRIS 2013.
- Anna Kaldal: *Riskbedömningar i vårdnadsmål, i Vårdnadstvisten – med barnet i fokus?* Roks 2011.
- Ingrid Höjer & Karin Röbäck: *Barn i kläm – hur uppmärksammas barn i mål om verkställighet av umgänge?* Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2007.
- Signaler – Våld i nära relationer. Barn och ungdomar berättar*. Barnombudsmannen 2012.
3. Se 2.
4. Nationellt Centrum för Kvinnofrid: *Behandling av förövare dömda för våld i nära relationer*: www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/behandling-av-forovare/
5. Se exempelvis: www.dn.se/sverige/pappan-mordade-mamman-infor-barnen-fick-ha-kvar-vardnaden-i-fyra-ar
6. *Uppgifter om våld är inget undantag – Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge*. Jämställdhetsmyndigheten, Rapport 2022:1.
7. Sveriges Radio P1 dokumentär: *Manipulatören*, 2021.
<https://sverigesradio.se/avsnitt/manipulatorens-smicker-och-grooming-del-1-p1> dokumentär